Rendalen kommune

KOMMUNAL PLANSTRATEGI for RENDALEN 2020-2024

– ***Raushet, åpenhet og engasjement***

Forslag til høringsdokument

Innhold

1 Innledning 3
1.1 Hva er en kommunal planstrategi? 3
1.2 Forholdet til kommuneplanen og plassering i planhierarkiet 3
1.3 Erfaringer med kommunal planstrategi 2016-2020 4
1.4 Kommunens planverk 7
2 Gjeldende kommuneplan – status og erfaringer 8
2.1 Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027 8
2.2 Kommuneplanens arealdel 2014-2026 8
3 Overordnede føringer 9
3.1 FNs 17 bærekraftmål 9
3.2 Nasjonale forventninger 11
3.3 Nasjonal transportplan og regional samferdselsplan 11
3.4 Innlandsstrategien - regional planstrategi 12
3.5 Interkommunalt samarbeid 13
4 Utviklingstrekk: utfordringer og muligheter 14
4.1 Innbyggere 14
4.2 Utdanning og kompetanse 16
4.3 Infrastruktur 17
4.4 Deltidsinnbyggeren 17
4.5 Næring og arbeidsplasser 18
4.6 Folkehelse 20
4.7 Kommunen som organisasjon 20
4.8 Langsiktig arealbruk 22
4.9 Miljøutfordringer 24
5 Vurdering av planbehovet 25
5.1 Kommuneplanens samfunnsdel 25
5.2 Kommuneplanens arealdel 25
5.3 Bostedsattraktivitet 26
5.4 Bedrifts- og besøksattraktivitet 26
5.5 Kommunal tjenesteyting 27
5.6 Klima og miljø 28
5.7 Koronapandemien og konsekvenser 28
5.8 Plansystem og hvordan arbeide med planoppgaver 28
6 Prioritering av planoppgaver 30

1 Innledning

Kravet om utarbeidelse av kommunal planstrategi er nedfelt i Lov om planlegging og byggesaksbehandling § 10-1. Planstrategi ble innført med plan- og bygningsloven av 2009 og Rendalen kommune vedtok sin første planstrategi 27.6.2013. Gjeldende planstrategi ble vedtatt 26.1.2017.

1.1 Hva er en kommunal planstrategi?

Planstrategien skal vedtas innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre og gjelder i fire år. Den skal belyse hvilke hovedutfordringer kommunen har og antas å få i perioden, samt hvilket planbehov disse utfordringene utløser.

Som det framgår av § 10-1 skal kommunal planstrategi omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder

- langsiktig arealbruk
- miljøutfordringer
- sektorenes virksomhet
- en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden

1.2 Forholdet til kommuneplanen og plassering i planhierarkiet

Den kommunale planstrategien skal ha en overordnet rolle i forhold til all kommunal planlegging. Planstrategiens beskrivelse av utfordringer og muligheter legger rammene for øvrig planlegging og avklarer også hvilket planbehov og hvilke prioriteringer en gjør på planområdet i valgperioden.

Følgende figur illustrerer plansystemet:

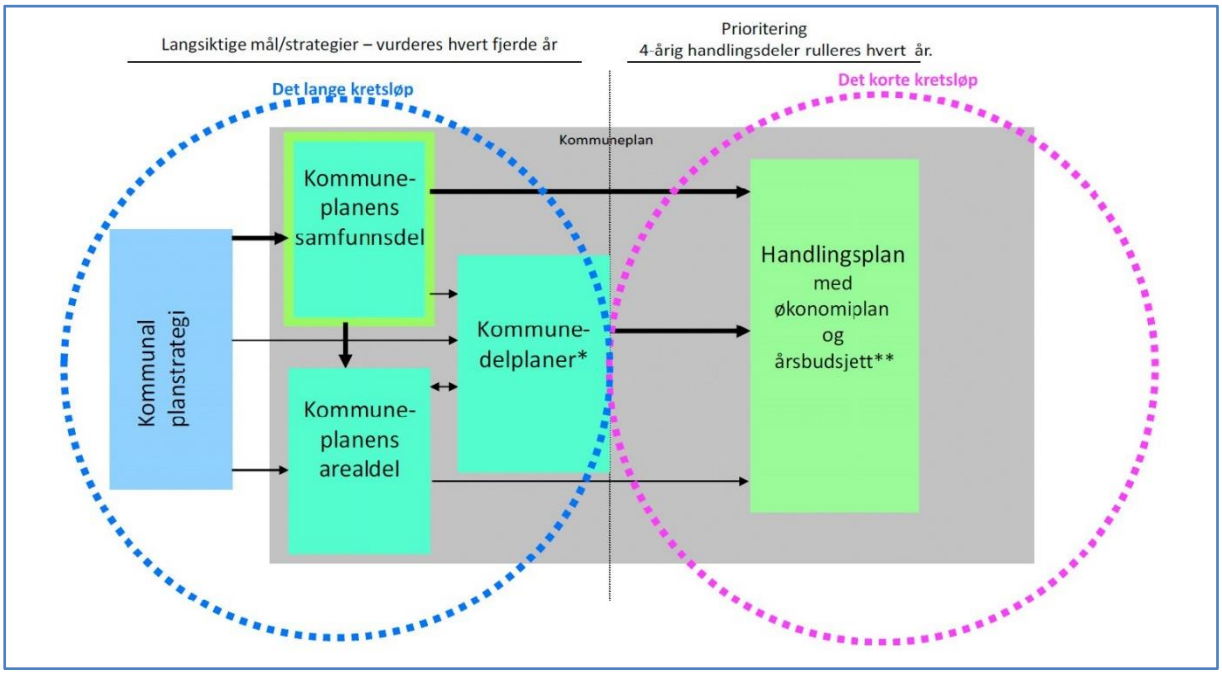

Figur 1 Oversikt over det kommunale planhierarkiet og sammenhengen mellom langsiktige mål/strategier og årsbudsjett/økonomiplan.

Planstrategien er altså ikke en egen plantype, men et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge rammer og hvilke behov det er for planlegging. Den er også et nyttig verktøy for å gå gjennom og holde oversikt over kommunens planverk og se planene i en større sammenheng.

Arbeidet med planstrategien kan samordnes med revidering av kommuneplanen ved at det utarbeides planprogram parallelt med eller som en del av planstrategien, som sendes på høring samtidig. Planstrategien legger ikke opp til revidering av samfunnsdelen i perioden. Kommuneplanens arealdel skal revideres, men høring av planprogrammet for arealdelen samkjøres ikke med planstrategien.

1.3 Erfaringer med kommunal planstrategi 2016-2020

Det var lagt opp til revidering eller utarbeiding av 24 planer i perioden. Flere større planer med høy prioritet er ferdigstilt og vedtatt, blant annet:

- Kulturminneplan
- Oppvekstplan
- Hovedplan vei
- Reguleringsplan for Åkrestrømmen sentrum

Arkivplanen er under utarbeiding og forventes vedtatt høsten 2020.

Det har vist seg at planarbeidet har tatt noe lenger tid enn antatt for en del planer. Enkelte planer er ikke gjennomført, det gjelder blant annet:

- Bredbåndsplan: bredbåndsprosjektet er under gjennomføring og det er vurdert at det ikke er nødvendig med en overordnet plan for dette.
- Kulturplan: Kulturminneplanen og anleggsplanen for idrett, friluftsliv og kulturbygg har tatt mer tid enn antatt og kulturplanen er derfor satt på vent.
- Reguleringsplan for industriområde Elvål: Det vurderes ikke lenger som nødvendig med en reguleringsplan for Elvål.

Noen planer er delvis revidert eller vil inngå i andre planer. Blant annet er handlingsdelen for strategisk næringsplan revidert og flere mindre planer for virksomhetene Oppvekst og Helse og omsorg er omdefinert som rutiner eller handlingsplaner og utgår som selvstendige planer i planstrategien.

I arbeidet med den forrige planstrategien ble antall planer redusert noe og det ble tatt stilling til nivået på planene for å få et mer bevisst forhold til dette. Samfunnsdelen vedtatt i 2015 er brukt aktivt ved utarbeiding av nye planer og det er en bedre sammenheng mellom planene, med mål og strategier som gjenspeiles videre i delplaner og virksomhetsplaner.

I denne planstrategiperioden er det viktig å se nærmere på oppfølgingen av planene og få en bedre sammenheng mellom handlingsplaner og arbeidet med økonomiplan. Det understrekes at planstrategien er kommunestyret sitt planpolitiske strategidokument, der planoversikten er de prioriterte planvalgene for valgperioden, som igjen skal følges opp av administrasjonen.

På neste side er tabellen prioritering av planoppgaver for forrige planstrategiperiode tatt inn og det er vist status for gjennomført og pågående planarbeid.

1.3.1 Planstatus for gjeldende planstrategi 2016-2020

I tabellen under vises prioritering av planoppgaver for gjeldende planstrategi, tilsvarende tabellen vist i kapittel 6 for ny planstrategi 2020-2024.

Arbeidsperiode som planlagt
Ikke fullført som planlagt
Ny arbeidsperiode
Omdefinert til rutiner/handlingsplaner og skal inngå i andre planer

Virksomhetsområde/plan	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2016-2	2017-1	2017-2	2018	2019	2020
Felles/administrasjon										
Arbeidsgiverpolitikk	2013	2016	1							
Kompetanseplan	2014	2017	2							
Likestillingsplan	2012	2017	3							
Beredskapsplan	2004	2016	1							
Arkivplan	Ny	2016	1							
Samfunn og næring										
Strategisk næringsplan (reiselivsstrategi)	2013	2017	3				Kun handlingsdel			
Bredbåndsplan	Ny	2016	1	*Påstartet*						
Integreringsplan	Ny	2016	2	*Påstartet*						
Boligpolitisk plan	Ny	2016	2	*Påstartet*						
Kultur, idrett og friluftsliv										
Kulturplan	2006	2017	2							
Kulturminneplan	Ny	2016	1	*Påstartet*						
Anleggsplan for idrett, friluftsliv og kulturbygg	2004	2016	1	*Påstartet*						
Tekniske tjenester										
Trafikksikkerhetsplan	Ny	2017	2							
Hovedplan vei	Ny	2017	2							
Oppvekst										
Oppvekstplan	2006	2016	1	*Vedtatt*						

Virksomhetsområde/plan	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2016-2	2017-1	2017-2	2018	2019	2020
Felles/administrasjon										
Virksomhetsplaner skolene (justere nivå)	2015	2017	2	[1]						
Plan mot mobbing	2009	2018	3	[2]						
Kriseplan barnehage/skole	1999	2016	2	[3]*Påstartet*						
Helse og omsorg										
Rus og psykiatri	Ny	2016	2	[4]*Påstartet*						
Smittevernplan (inkluder pandemiplan)	2004	2017	2	[5]						
Plan for habilitering og rehabilitering	2011	2018	3	[4]						
Demensplan	Ny	2017	2	[4]						
Arealplaner										
Reguleringsplan for Åkrestrømmen sentrum	1997	2017	1							
Reguleringsplan for Industriområde Elvål	Ny	2018	2							

Nye planer som ikke var vedtatt i planstrategien

Handlingsplan mot barnefattigdom 2019-2029 start vår 2018 vedtatt 27.6.2019

Handlingsplan og prosedyrer mot vold i nære relasjoner vedtatt 19.12.2019

[1] Oppvekstplan
[2] Plan mot mobbing ble endret og inngår i Sosial handlingsplan for skolene i Rendalen
[3] Utgår som egen plan, Kriseplan ved angrep mot skolene, handlingsplaner på beredskap
[4] Skal inngå i helse- og omsorgsplanen ved neste revidering
[5] Skal inngå i ny helseberedskapsplan

1.4 Kommunens planverk

Kommunen har mange planer og disse utarbeides etter ulikt lovverk. Felles er at de skal sette politikk i system, og så ut i praksis gjennom ulike tiltak som ofte vedtas i økonomiplan.

Kommuneplanen er kommunens øverste styringsverktøy og består av en arealdel og en samfunnsdel. Kommuneplanen kan ved behov detaljeres i form av kommunedelplaner, tema- og/eller reguleringsplaner. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel revideres i samsvar med vedtatt planstrategi.

Kommuneplanens samfunnsdel tar stilling til langsiktige utfordringer og vedtar mål og strategier basert på visjon og verdier. Planen omfatter både kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen skal være overordnet grunnlag for de ulike virksomhetenes planer. Kommuneplanens samfunnsdel ble sist vedtatt i kommunestyret 23.9.2015 og bygger på attraktivitetsmodellen.

Kommuneplanens arealdel er en arealplan for hele kommunen. Mål og strategier fra samfunnsdelen skal legges til grunn for arealdelen. Arealdelen skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og gi bestemmelser for hvilke nye tiltak som kan iverksettes og areal som kan tas i bruk. Den angir bruk og vern av arealer. Kommuneplanens arealdel omfatter planbeskrivelse, plankart og bestemmelser.

Kommunedelplaner kan utarbeides for enten areal eller temaområder. Kommunedelplaner skal følge opp mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, eller konkretisere arealbruken i et avgrenset geografisk område. Kommunedelplaner har samme juridiske status som kommuneplanen.

Virksomhetsplaner er planer som viser hva kommunen vil prioritere de fire neste budsjettårene for å nå kommuneplanens hovedmål for virksomheten. Virksomhetsplanen er et styringsverktøy for kommunens løpende virksomhet gjennom konkrete tiltak. Planen er et verktøy for de som jobber i virksomheten og den skal gi informasjon til bruker, eier og samarbeidspartnere.

Økonomiplanen er hjemlet i kommuneloven og er kommunens langsiktige plan for investeringer og budsjett og omfatter minst de fire neste budsjettår. Økonomiplanen revideres årlig, og danner grunnlag for årsbudsjett og årsmelding. ***Årsbudsjettet*** følger opp økonomiplanen og konkretiserer denne i en bindende plan for kommunens midler og bruken av disse i budsjettåret. Tiltakene og bruken av midlene rapporteres i regnskap og årsmelding. ***Årsmeldingen*** er rådmannens redegjørelse for kommunens virksomhet det siste året og skal rapportere på prioriterte mål og tiltak.

Reguleringsplaner er arealplaner for avgrensede områder og består av et arealplankart med tilhørende bestemmelser og en planbeskrivelse. Reguleringsplaner angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser. Reguleringsplaner kan utformes som enten områderegulering eller detaljregulering og kan utarbeides både av kommunen og av private.

Temaplaner er planer som utarbeides etter annet lovverk enn plan- og bygningsloven. Dette kan være planer som er pålagt ved lov eller forskrift, planer som er viktige i planleggingen av de enkelte virksomheter eller planer som omhandler virksomhetsovergripende temaer. Disse planene kan, når det er ønskelig, utarbeides som kommunedelplaner. Temaplaner er ofte viktige i oppfølgingen av kommuneplanens samfunnsdel, med konkretisering av mål og oppfølging med tiltak. Integreringsplan er et eksempel på en slik temaplan under kommuneplanens samfunnsdel.

2 Gjeldende kommuneplan – status og erfaringer

2.1 Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027

Kommuneplanens samfunnsdel skal være retningsgivende for arbeidet både i de politiske organ og kommunens administrasjon og legger føringer for resten av kommunens planverk. Mål og tiltak i økonomiplanen og årsbudsjettet skal speile det som er trukket opp som mål i kommuneplanen.

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027 ble vedtatt i Kommunestyret 23.9.2015. Den har følgende visjon for kommunen:

VISJON

Med røtter fra fortiden og vilje til vekst for framtiden.

VERDIER

Raushet, åpenhet og engasjement (RÅE).

HOVEDMÅL

- Vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv.
- Vi skal ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene på en bærekraftig måte.
- Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlingskulturen i Rendalssamfunnet.
- Vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer.

Samfunnsdelen er utarbeidet gjennom omfattende medvirkningsprosesser med både temamøter, folkemøter, gjestebud og ordinær høring. Mange gode innspill er innarbeidet i planen, som er bygd opp etter attraktivitetsmodellen utarbeidet av Telemarksforskning. Tiltakene i planen er organisert i kategoriene bosteds-, besøks- og bedriftsattraktivitet.

2.2 Kommuneplanens arealdel 2014-2026

Kommuneplanens arealdel 2014-2026 ble sist vedtatt i Kommunestyret 26.6.2014. Revideringen ryddet opp i en del uklarheter og deler av planen som ikke fungerte i praksis, etter en mer omfattende revidering i 2005-2010. Samtidig ble alle områder for spredt bebyggelse i landbruks-, natur- og friluftsområder gått gjennom og nye formålsgrenser satt for disse områdene som bedre samsvarer med hvor bebyggelsen er.

Det er gitt en politisk bestilling på revidering av arealdelen, først og fremt for å vurdere grenser for spredt bebyggelse på nytt. Mange fritidseiendommer og andre bebygde eiendommer ligger innenfor arealformålet landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift (LNFR), der det ikke er tillatt med bolig- og fritidsbebyggelse. I revideringen ønsker man å se nærmere på hvilke eiendommer som bør inkluderes i arealformålet LNFR spredt bebyggelse. Revidering av arealdelen er tatt inn i planstrategien med prioritet 1. Eventuelle føringer i samfunnsdelen vil innarbeides gjennom revideringen av arealdelen.

3 Overordnede føringer

3.1 FNs 17 bærekraftmål

Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge. Det er derfor viktig at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen

På neste side er bærekraftmålene organisert etter Innlandsstrategiens fire i-er (innbyggere, innovasjon, inkludering og infrastruktur) samt de tre attraktivitetene brukt i kommuneplanens samfunnsdel og tidligere planstrategier (bosteds-, besøks- og bedriftsattraktivitet). Mange bærekraftmål passer under flere av temaene, men er lagt der de anses som mest relevant. Bærekraftmålene blir viktige også ved revidering og utarbeiding av nye (del)planer.

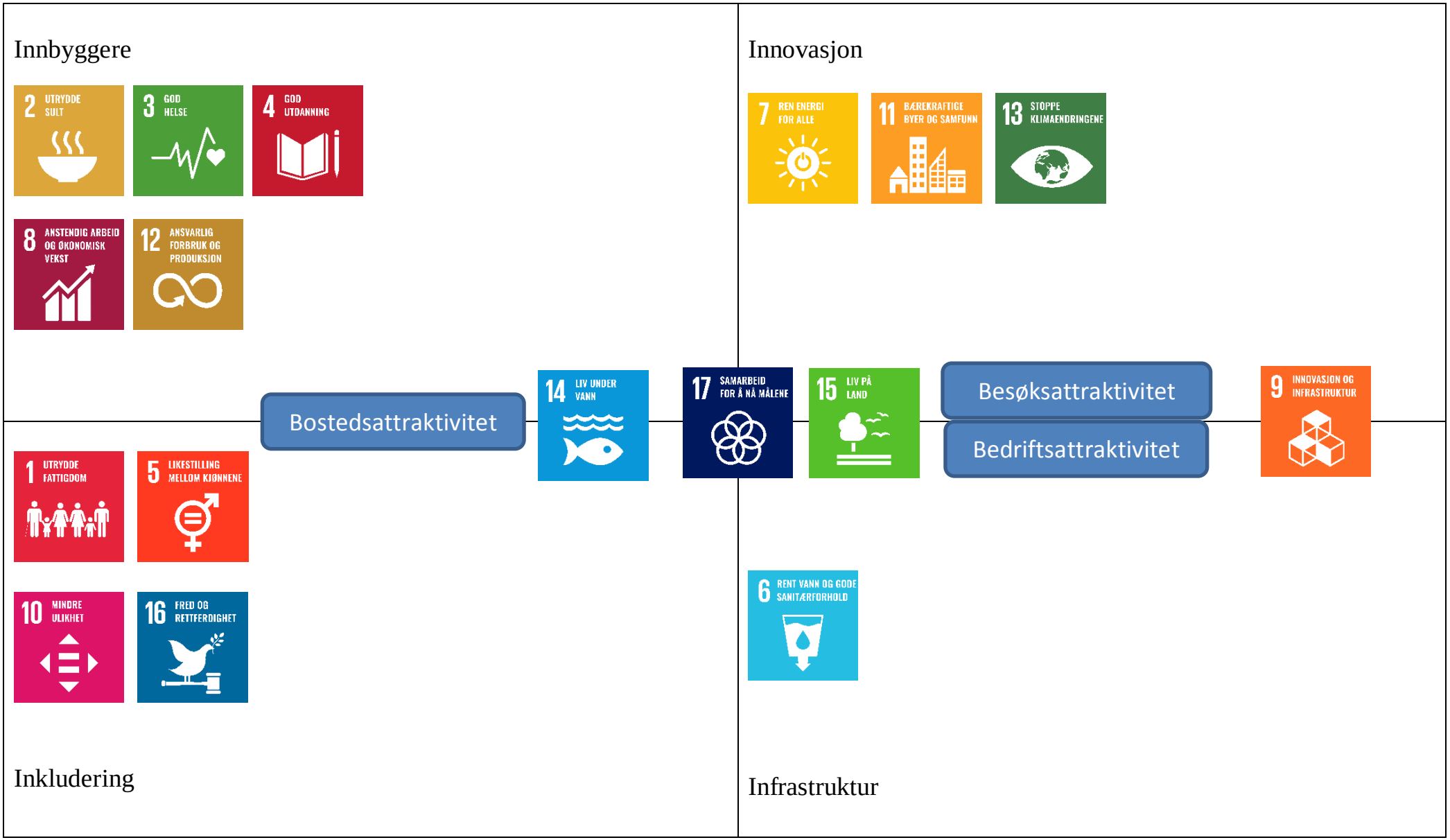
Innbyggere
2 UTRYDDE SULT
3 GOD HELSE
4 GOD UTDANNING
8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST
12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON
Innovasjon
7 REN ENERGI FOR ALLE
11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN
13 STOPPE KLIMAENDRINGENE
Bostedsattraktivitet
14 LIV UNDER VANN
17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE
15 LIV PÅ LAND
Besøksattraktivitet
Bedriftsattraktivitet
9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR
1 UTRYDDE FATTIGDOM
5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE
10 MINDRE ULIKHET
16 FRED OG RETTFERDIGHET
6 RENT VANN OG GODE SANITÆRFORHOLD
Inkludering
Infrastruktur

3.2 Nasjonale forventninger

«Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023» ble fastsatt av regjeringen gjennom kongelig resolusjon 14. mai 2019.

Regjeringens forventningsdokument legger vekt på:

- FNs Bærekraftmål
  - Velferdssamfunn
  - Klima
  - Små forskjeller
- Arealstrategier i samfunnsplanen
- Digitalisering
  - Effektivt
  - Åpent
- Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn
  - Knutepunkt
  - Legge til rette for privat næringsliv
- Aktiv forvaltning av natur og kulturminner
  - Godt å bo/leve
  - Sentrum
  - Distrikt

3.3 Nasjonal transportplan og regional samferdselsplan

Nasjonal transportplan (NTP) er en stortingsmelding der regjeringen presenterer sin strategi for transportpolitikken. Transportplanen har en planperiode på 10 år, men revideres hvert fjerde år, sist i 2017. NTP 2014-2023 ble vedtatt i Stortinget i 2013, NTP 2018-2029 ble vedtatt i 2017 og NTP 2022-2033 er på høring sommeren 2020 og er nå under arbeid. Høringsinnspillet omhandler 11 hovedområder:

- Klima og transport
- Regional utvikling
- Byområdene - herunder Mjøsbyen
- Kollektivtransport – mobilitetstilbud
- Innlandet; et distrikts- og transittfylke
- Næringslivets transportbehov
- Lavutslippssamfunnet
- Bompengefinansiering
- Fylkesveger
- Samfunnssikkerhet
- Digital infrastruktur

Regional samferdselsplan (RSP) 2012-2021 ble vedtatt juni 2012. Planen omfatter riks- og fylkesvegnettet, jernbane og togtilbud og øvrig kollektivtrafikk organisert via Hedmark Trafikk FKF.

Planens fokusområder er tilgjengelighet, bosetting, næringsliv, miljø og trafikksikkerhet. I distriktene er det viktig å utvikle kollektivtilbudet, spesielt mellom regionsentra, øke andelen fast dekke og jobbe for elektrifisering av Røros- og Solørbanen. RSP skal følges opp i handlingsprogram for fylkesveger, innspill til NTP og tiltaksplan for Hedmark Trafikk FKF. Gamle Hedmark var Norges største vegfylke med 11.612 km veg inkludert private veger og skogsbilveger. Av dette utgjorde riksvegene 701 km og fylkesvegene 3.847 km. Forfall (vedlikeholdsetterslep) på fylkesvegene bare i gamle Hedmark var på 1,45 milliarder kroner. Forfallet er størst i forhold til dekkefornyelse og forsterkning. Nå er vi sammen i Innlandet med fylkesveien, og FV 30 må prioriteres ift. liv og helse, FV 30 må inn i både RSP og NTP.

Forvaltning av riks- og fylkesveier blir viktig tema i følgende planarbeid:

- Strategisk næringsplan
- Trafikksikkerhetsplan
- Beredskapsplan
- Energi- og klimaplan

3.4 Innlandsstrategien - regional planstrategi

Den regionale planstrategien skal redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer. Det nye fylket Innlandet har laget et utkast til sin første planstrategi. De har flere satsingsområder, og langsiktige områder som prioriteres i planperioden.

Visjonen for Innlandet er:

> *Innlandet – eventyrlige muligheter*
> *Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv*
>
> *med satsingsområdene Innbyggere – Innovasjon – Inkludering – Infrastruktur.*

I planstrategien er det lagt opp til fire nye regionale planer:

- **Regional plan for innovasjon, verdiskaping og kompetanse**: Målet er å legge til rette for nyskaping og sikre at vi har innbyggere med rett kompetanse for å skape verdier.
- **Regional plan for det inkluderende Innlandet**: Målet er å videreutvikle aktive lokalsamfunn, bidra til bred deltakelse i samfunnet og gode møteplasser for å legge grunnlaget for blant annet god livskvalitet. Planen må bidra til å løse viktige utfordringer i tett samarbeid med kommunene, staten og andre aktører.
- **Regional plan for samfunnssikkerhet, klimatilpasning og solid infrastruktur**: Planen skal ivareta et komplekst felt der mange aktører må samarbeide for å sikre Innlandet i en fremtid med skiftende trusselbilder, store klimaendringer og en befolkning som flytter mye på seg.
- **Regional plan for klima, miljø og arealbruk**: Målet er blant annet å legge til rette for mer helhetlig og bærekraftig arealbruk i Innlandet. Dessuten er det et mål å utvikle tiltak for å redusere utslipp av klimagasser.

Planstrategien Innlandsstrategien 2020-2024 er planlagt vedtatt høsten 2020. I Rendalen kommune sitt høringssvar til innlandsstrategien ble det blant annet trukket fram:

- Ønske om større fokus på fritids-/deltidsinnbyggeren.
- Infrastruktur i form av veier og bredbånd bygger opp under den grønne satsningen til Innlandet.
- I landbruksfylket Innlandet er jordbruk, skogbruk og utmark inkludert utmarksnæring i realiteten grunnlaget for store deler av fylkets bosetting og næringsliv. Opprettholdelse og utvikling av et fortsatt sterkt landbruk i Innlandet må vektlegges som et eget utviklingsmål i Innlandsstrategien.

3.5 Interkommunalt samarbeid

Fylkeskommunene har sammen med kommunene og andre aktører hovedansvaret for regional utvikling. Rollene omfatter både myndighetsutøvelse, tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling.

I Strategisk plan for Regionrådet for Fjellregionen 2020-2024[6] er visjonen «Rom for å skape – tid til å leve». Det skal samarbeides om følgende mål:

- utarbeide en felles strategi for gjennomføring av FNs bærekraftsmål i Fjellregionen.
- Fjellregionen skal i løpet av perioden sikres full bredbåndsdekning og vesentlig oppgradering av dagens mobildekning.
- Landbruket og tilstøtende næringer skal ha forutsigbare rammer som legger grunnlag for økt selvforsyningsgrad, trygghet for investeringer og bredde i bruksstørrelse i regionen. En vesentlig forutsetning for utvikling av landbruket i Fjellregionen er utmarksbeitet.

Kommunene i Nord-Østerdal har et utstrakt samarbeid på flere områder. I plansammenheng er det t lagt inn følgende planer for revidering:

3.5.1 Veteranplan

Er under arbeid som interkommunal plan med forventet vedtak høsten 2020.

3.5.2 Energi- og klimaplan

Gjeldende plan ble vedtatt i 2010 med varighet til 2020. Kommunene i Nord-Østerdal har gått sammen om å utarbeide energi- og klimaplaner.

3.5.3 Geodataplan plan NØGIS

Interkommunal plan for geodatasamarbeidet i Nord-Østerdal for kommunene Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga og Rendalen sist vedtatt i 2017. Oppstart med revidering er høsten 2020 med mål om vedtak i 2021. Planen utarbeides av felles GIS-koordinator på Tynset og vedtas i hver enkelt kommune.

3.5.4 IKT-strategi FARTT

Vedtatt i 2017 med varighet til 2020 og må derfor revideres i perioden.

[6] «Strategisk plan for Fjellregionen» ble godkjent i Regionrådet for Fjellregionen 23. juni 2020

4 Utviklingstrekk: utfordringer og muligheter

4.1 Innbyggere

Folketallet i Norge har økt jevnlig, mens Rendalen har hatt befolkningsnedgang over flere år. Det har likevel vist seg at nedgangen er lavere enn de strukturelle forholdene skulle tilsi[7].

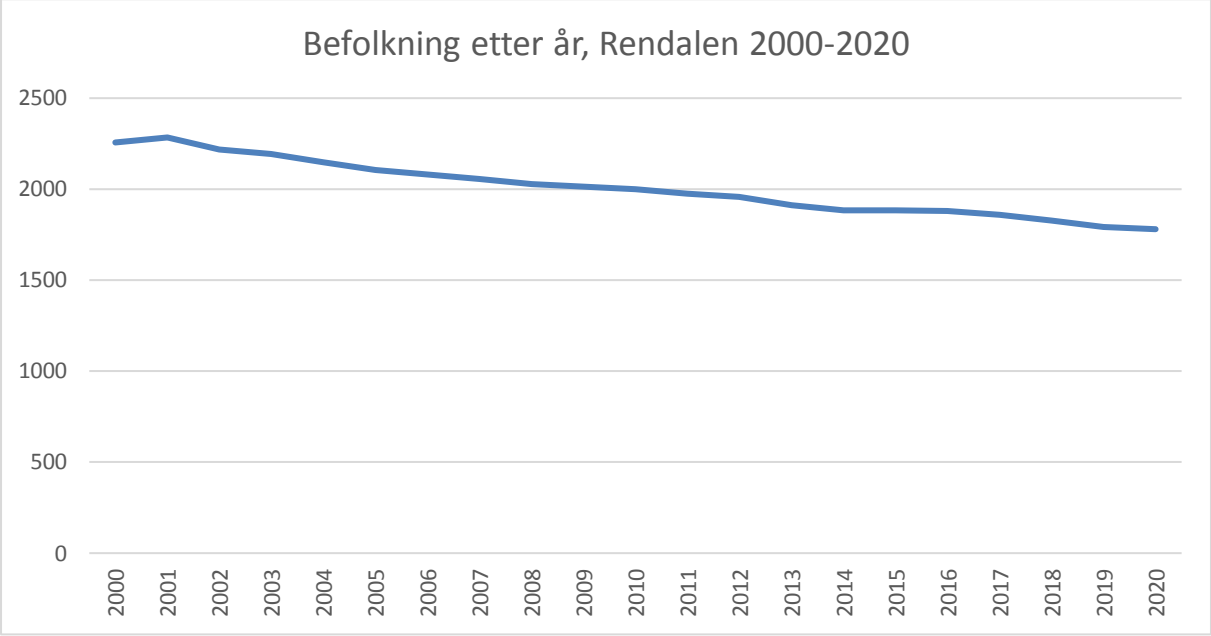

Figur 2 Befolkning i Rendalen 2000-2020. SSB-tabell 06913.

Prognosene tilsier at nedgangen vil fortsette i årene framover:

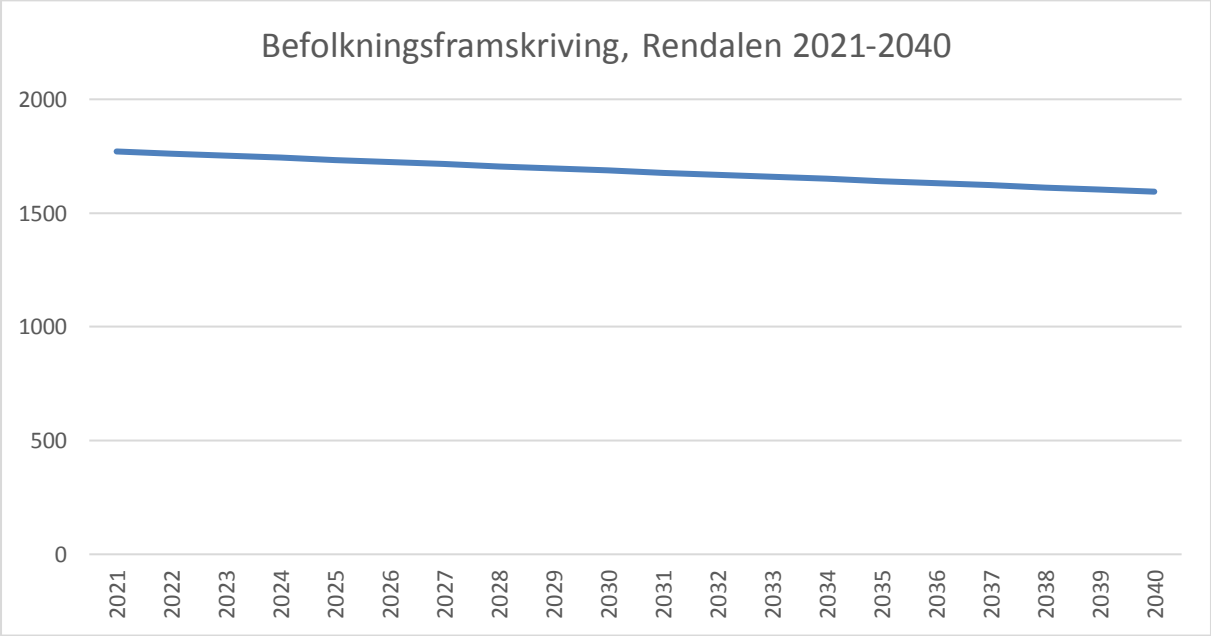

Figur 3 Befolkningsframskriving for Rendalen 2021-2040. SSB-tabell 11668.

[7] Regional analyse Rendalen 2013/2014, Regional analyse Rendalen 2019 Telemarksforskning

Kommuneøkonomien er direkte koblet til demografiske endringer og sentrale politiske prioriteringer.

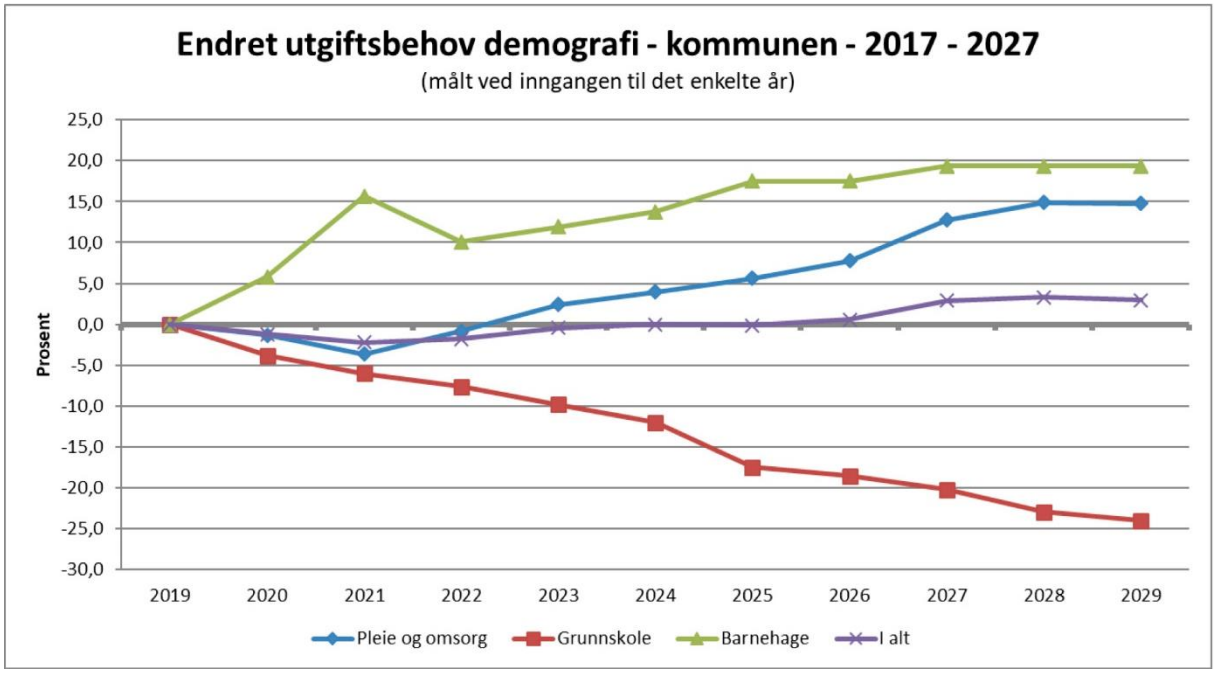

Vi må derfor «Danse med demografien[8]», og se på hvordan vi kan planlegge uten å forutsette befolkningsvekst. Endring i alderssammensetning og brukergrupper gir utfordringer med tilpasning av tjenestetilbudene, men vi må også ha fokus på å utvikle mulighetsrommet. Det har blitt mer populært å bo på landet, og korona-pandemien har vist noen av fordelene med å ha godt med plass rundt seg. Relevante arbeidsplasser, attraktive botilbud og gode/trygge oppvekstvilkår er fortsatt de faktorene som vektlegges sterkest ved valg av bostedsregion. I Rendalen har utviklingen vært færre folk, men flere hytter og dermed deltidsinnbyggere. Å arbeide med tiltak for å gjøre Rendalen til et attraktivt sted å bo og besøke er både utfordringen og muligheten videre framover.

[8] *KS-Konsulent Håvard Moe, KOSTRA-gjennomgang juni 2019*

4.2 Utdanning og kompetanse

Utdanningsnivået i Rendalen kommune er relativt lavt, både sammenlignet med resten av Nord-Østerdalen og Norge totalt sett.

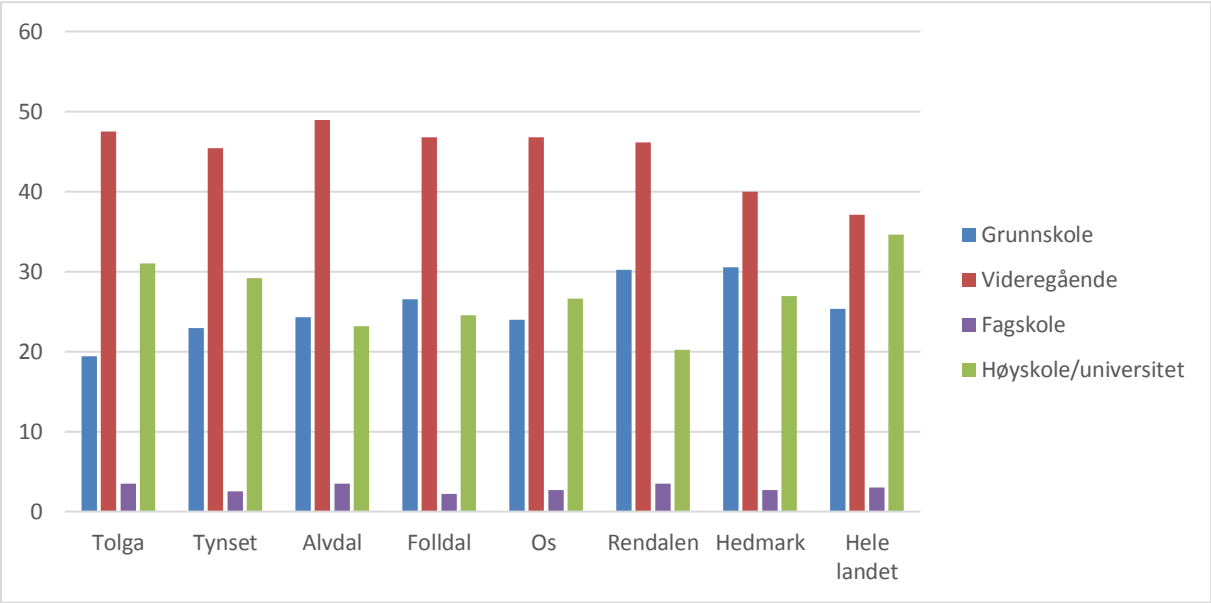

Figur 4 Utdanningsnivå sammenlignet med nabokommuner, fylket og hele landet i 2019 (SSB-tabell 09429).

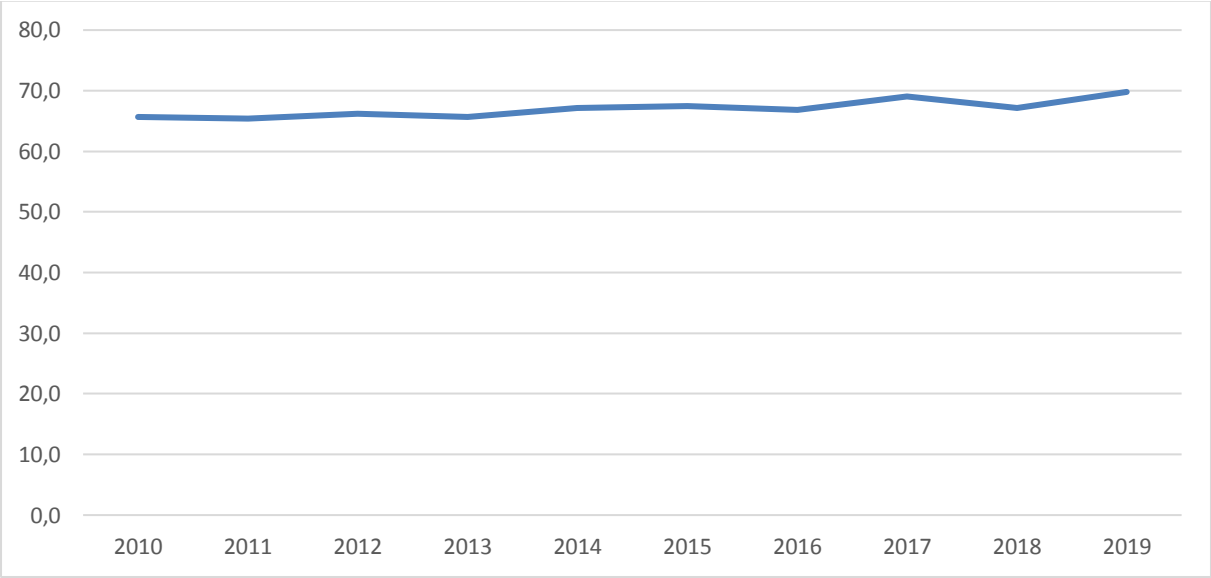

Figur 5 Andel med videregående eller høyere utdanning (universitet/høgskole) i Rendalen kommune i perioden 2010-2019 (SSB-tabell 09429).

Hvis vi ser på fordelingen for 2019 ser vi at 30 % av befolkningen i Rendalen kun har grunnskoleutdanning, sammenlignet med 31 % i Hedmark og 25 % på landsbasis. Det gir 70 % som har videregående, fagskole eller høyere utdanning, som har økt fra 66 % i 2010. Sammenlignet med andre kommuner i Nord-Østerdalen har Rendalen en høyere andel som kun har grunnskoleutdanning, men Rendalen har en høyere gjennomsnittsalder[9]. Når vi sammenholder denne statistikken med nedgangen i folketall, ser vi at det er stort behov for tilflytting til kommunen

[9] Kompetanse i Rørosregionen 2014/15 figur side 14, hentet fra www.fjellregionen.no.

av unge mennesker med utdanning. I ny folkehelseprofil for 2020 ligger frafallsandelen på 20 %, som er på nivå med fylket og hele landet. Det er en nedgang fra 28 % i perioden 2012–2014.

4.3 Infrastruktur

Rendalen er stor i utstrekning og befolkningen bor spredt. Det er et omfattende veinett av både fylkeskommunale, kommunale og private veier i kommunen, men med behov for vedlikehold og utbedringer. Vei og jernbane vil være viktige tema i flere av kommunens planer.

En godt utbygd infrastruktur for elektronisk kommunikasjon (ekom) er en viktig forutsetning for økt innovasjon og verdiskapning i næringslivet, og dessuten helt avgjørende for at innbyggere over hele landet får muligheten til å delta aktivt i samfunnet gjennom tilgang til tjenester på nett. Dette har bare blitt forsterket gjennom erfaringer fra koronakrisen med hjemmekontor og hjemme-undervisning og bruk av digitale hjelpemidler.

Av stortingsmelding om Digital agenda for Norge[10] fremgår det at regjeringen blant annet har satt følgende mål for ekom-politikken:

- på lang sikt er målet at alle husstander skal ha tilbud om høyhastighetsbredbånd.
- det skal være mobildekning der folk bor, jobber og ferdes.

Utbygging av bredbåndsinfrastruktur representerer ofte store kostnader. Kommunen har et viktig samfunnsansvar for å legge til rette for fremføring av elektronisk kommunikasjon både som planmyndighet, utviklingsaktør og grunneier.

4.4 Deltidsinnbyggeren

Rendalen er en hyttekommune og en av 26 kommuner i Norge som har flere hytter enn innbyggere. Per 1.1.2020 er det 1780 innbyggere og 2493 fritidsboliger i kommunen. Det blir færre innbyggere, men flere deltidsinnbyggere.

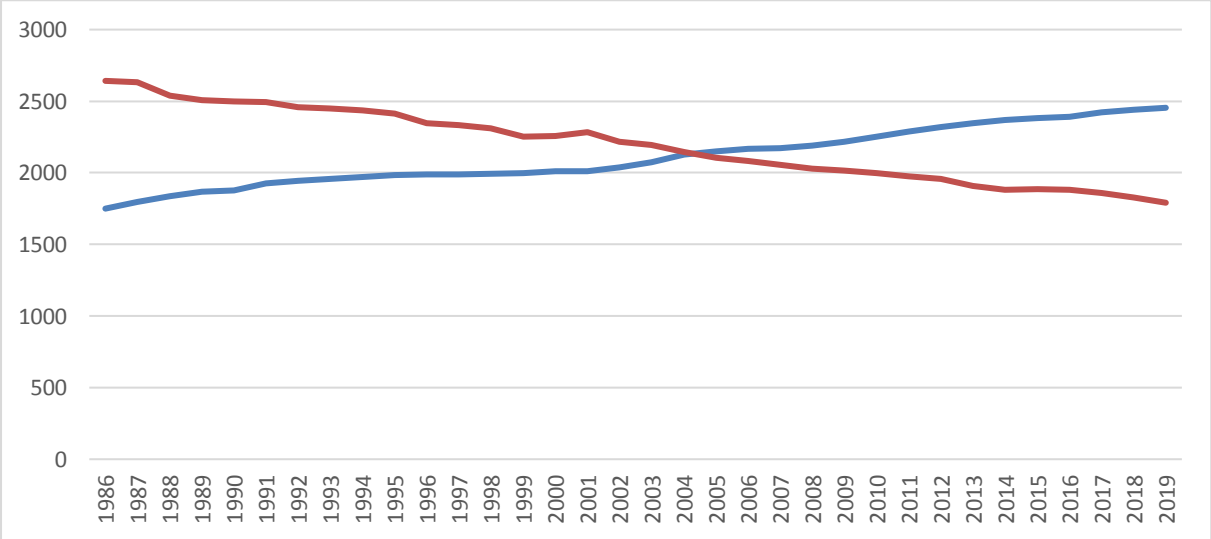

Figur 6 Antall fritidsboliger og innbyggere i Rendalen fra 1986 til 2019 (SSB-tabell 07459 og 06952).

[10] Digitaliseringsstrategien for offentlig sektor 2019-2025

Med flere hytteeiere enn fastboende i kommunen ligger det store muligheter i å utvikle tilbud som gjør det attraktivt å være oftere/lengre på hytta, kanskje også leie den ut i perioder, og som gjør det interessant å legge igjen mer penger her. Deltidsinnbyggeren er en viktig ressurs for kommunen og tidligere undersøkelser har vist at flere ønsker å delta og bidra mer i lokalsamfunnet. Dette blir et av flere viktige temaer i revideringen av strategisk næringsplan og kulturplanen.

Samtidig har koronapandemien vist tydeligere enn før at mange deltidsinnbyggere også medfører økt tjenestebehov. Dette er noe helse- og omsorgstjenesten allerede erfarer og tilpasser seg, men en større hendelse eller pandemi som også rammer deltidsinnbyggere, er kommunen i mindre grad dimensjonert for. Deltidsinnbyggere og beredskap blir tema både i revidering av helse- og omsorgsplanen og helseberedskapsplanen.

I boligpolitisk plan vedtatt i 2017 åpnes det for å tillate bruksendring fra fritidsbolig til bolig etter nærmere retningslinjer. Det er først og fremst Renåfjellet som oppfyller krav til blant annet helårsvei, strøm, vann og avløp og det er kommet inn noen søknader om bruksendring til bolig. Det er positivt at flere ønsker å oppholde seg lenger på hytta eller flytte til Rendalen. Bruken av fritidsboliger endrer seg mer i retning av en deltidsbolig med høyere krav til komfort og infrastruktur. Utbygging av strøm, bredbånd og mobildekning i hytteområdene er derfor viktig for å imøtekomme disse kravene. Dette vil bli tema i revidering av strategisk næringsplan og kommuneplanens arealdel.

4.5 Næring og arbeidsplasser

Av 583 arbeidsplasser står nå offentlig sektor for 42 % (landssnitt 32 %). Det er mye, siden Rendalen ikke har fylkeskommunale arbeidsplasser og nesten ikke statlige. I privat sektor utgjør varehandel, hotell og restaurant 22 % av antall arbeidsplasser. Verdiskapingen i Rendalslandbruket og øvrige landbruksbaserte næringer er god, og står for 21 % av samlet årlig verdiskapning[11]. Utviklingen i Rendalslandbruket er imidlertid bekymringsfull, både med nedgang av antall gårdsbruk og sysselsatte, og med konsekvensene av rovdyrpresset i kommunen. Store deler av utmarka i Rendalen er beiteprioriterte områder, og er en ressurs som er viktig for landbruksnæringa og lokal verdiskaping. Utmarksbeite er også viktig for et biologisk mangfold, kulturlandskapet. Jordbruk, skogbruk og utmark er grunnlaget for store deler av kommunens bosetting og næringsliv. Landbruket inngår i næringsplanen som skal revideres.

Privat næringsliv i Rendalen er preget av små, men også noen mellomstore bedrifter. I videreutviklingen av eksisterende bedrifter må det også tenkes nytt med tanke på samarbeid og produktområder som kan føre til koblinger mellom foredlings-, opplevelses- og overnattingsbedrifter.

Tabell 1 Antall sysselsatte med arbeidssted i Rendalen kommune i ulike sektorer i perioden 2015-2019 (SSB-tabell 07979).

Næring	2015	2016	2017	2018	2019	Andel	Endring	Prosent
Helse- og sosialtjenester	141	131	145	133	128	22 %	-13	-9 %
Off. administrasjon	71	66	73	72	70	12 %	-1	-1 %
Undervisning	44	42	42	41	46	8 %	2	5 %
Sum offentlig sektor	**256**	**239**	**260**	**246**	**244**	**42 %**	**-12**	**-5 %**

[11] Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Hedmark, Østlandsforskning rapport 09/2016

Varehandel, hotell/rest., mm.	131	135	133	133	127	22 %	-4	-3 %
Industri og håndverk	86	93	90	95	90	15 %	4	5 %
Fiske, jord- og skogbruk	85	87	82	82	69	12 %	-16	-19 %
Personlig tjenesteyting	3	5	8	12	9	2 %	6	200 %
Helse- og sosialtjenester	41	37	33	35	32	5 %	-9	-22 %
Ikke oppgitt	17	12	15	10	12	2 %	-5	-29 %
Sum privat sektor	363	369	361	367	339	58 %	-24	-7 %
SUM total	**619**	**608**	**621**	**613**	**583**	**100 %**	**-36**	**-6 %**
Endring i perioden		-11	13	-8	-30			

Det har tidligere vist seg at næringslivet i Rendalen, til tross for nedgang i antall arbeidsplasser, har utviklet seg bedre enn de strukturelle forholdene skulle tilsi[7]. Det gjelder både for besøks- og basisnæringen.

Distriktskommuner som lykkes med å fremme lokalt næringsliv har ifølge Distriktssenteret noen fellestrekk[12]:

- næringsutvikling ses i sammenheng med andre viktige kommunale innsatsområder som boligutvikling, inkludering, stedsutvikling og tilflytting mv.
- kommunens rolle som forvalter, tjenesteprodusent, og entreprenør ses i sammenheng.
- kommunene har en forståelse for næringslivets behov og kartlegger næringslivets forventninger til kommunens tjenester.
- økonomiske virkemidler (eksempelvis kommunale næringsfond) er til hjelp for å styrke kommunene i sitt arbeid overfor etablerere og eksisterende næringsliv.
- kommunene prioriterer entreprenørrollen; er utadrettet, initiativrik, utvikler og følger opp næringslivet.

Punktene innarbeides i strategisk næringsplan.

Det lokale og regionale handlingsrommet består i å skape økt bedrifts- og besøksattraktivitet:

Bedriftsattraktivitet handler om et steds evne til å ta i bruk kompetanse og tilgjengelig arbeidskraft. Bedriftssammensetning og -struktur, leveringsevne, innovasjonsklima og gründerkultur, tilgjengelig næringsareal, kommunal tilrettelegging og servicegrad, bedriftsnettverk og nødvendig kapitaltilgang osv. avgjør i hvilken grad man lykkes.

Besøksattraktivitet handler om å tiltrekke seg besøkende som fører til vekst i besøksnæringene. Godt omdømme, nødvendig kjennskap og positive oppfatninger skapes gjennom tilgjengelighet, relevans og servicegrad. Det kan være overnattingstilbud, hyttetomter, tilgang til de tjenester man forventer som gjest, tilrettelagte turløyper og tilgang til fritidsmuligheter. Besøksnæringer er de næringene som kundene fysisk må oppsøke, som handels- og servicebedrifter.

[12] Distriktssenteret januar 2020, https://distriktssenteret.no/artikkel/%e2%80%8bnotat-distriktskommuner-som-lykkes-godt-med-naeringsutvikling/

4.5.1 Bioøkonomi

Innlandet og Rendalen har gode naturgitte og kompetansemessige forutsetninger for å satse på næringsutvikling basert på fornybare ressurser. Det gjelder blant annet jord- og skogbruk, verdikjeder basert på mat og trebaserte produkter. Denne satsingen omfatter også reiselivsnæringen, som i stor grad tar utgangspunkt i naturressurser som fjell, utmark og kulturlandskap samt lokalprodusert mat.

Et grønt skifte handler om å snu til en mer bærekraftig samfunnsutvikling. Det vil si en utvikling som opprettholder eller øker livskvaliteten med utgangspunkt i rettferdig ressursbruk som tilfredsstiller både dagens samfunn og framtidige generasjoners behov. Dette perspektivet må innarbeides ved rullering av strategisk næringsplan og energi- og klimaplanen.

4.6 Folkehelse

I de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging for 2019-2023 legger regjeringen vekt på at kommunene skal planlegge for å skape en bærekraftig samfunnsutvikling, sikre sosial rettferdighet og god folkehelse. Helse er ikke bare et resultat av individuelle forhold og levevaner, men påvirkes også av levekår og strukturelle forhold som inntekt, arbeid, oppvekst, utdanning og bo- og nærmiljø.

For noen år siden pekte Folkehelsegruppa i Rendalen i sin helsestatusrapport blant annet på utfordringer med befolkningsnedgang, økt antall eldre, integrering av tilflyttere, flyktninger og asylsøkere, frafall i videregående skole og for lite fysisk aktivitet i barnehage, skole og ellers i hverdagen. For å motvirke disse utviklingstrekkene ble det satt i gang flere tiltak som kunne forbedre folkehelsen, utjevne helseforskjeller og ivareta en økende andel eldre i befolkningen.

Fra Folkehelseprofilen 2020 er fire mål satt opp som viktige i planlegging av sosialt bærekraftige lokalsamfunn: at innbyggerne har god tillit til samfunnet og hverandre, har tilgang til arbeid, utdanning og gode nærmiljø, at de føler at de hører til, og at de opplever trygghet.

Det blir derfor viktig også videre å utvikle bedre samhandling mellom ulike helsetjenester og mellom kommuner og regionalt. Framtidsprognosene for befolkningsstruktur og befolkningssammensetning må ses i sammenheng med sentrale føringer for helse- og omsorgstjenester. Både eldre og yngre innbyggere med bistandsbehov ønsker å bo i egne hjem og klare seg mest mulig selv. Disse faktorene tilsier at vi må satse på hjemmebaserte tjenester, rehabilitering og gode boligløsninger. Flere og mer mobile eldre og økt bruk av fritidsboliger til fast bosetting kan bidra til å skape utfordringer i forhold til hjemmebaserte tjenester.

«Plan mot barnefattigdom» og «Integreringsplan» ble begge vedtatt i 2019. Tiltak fra disse planene må innarbeides videre i kommende økonomiplaner.

4.7 Kommunen som organisasjon

4.7.1 Forvaltning

Kommunen er en sammensatt organisasjon med fire hovedoppgaver:

- Kommunen som politisk-demokratisk arena
- Kommunen som ansvarlig for tjenesteproduksjon overfor innbyggerne

- Kommunen som myndighetsutøvende organ i henhold til lover og forskrifter
- Kommunen som samfunnsutvikler

Kommunen benytter ulike verktøy og metoder for strategisk utvikling av den kommunale organisasjon og for vurdering av forvaltningspraksisen i kommunen. Det er ønskelig å utvikle innbyggerdialogen videre for å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser, og særlig i forhold til den digitale kanalen.

4.7.2 Tjenesteprodusent

Kommunen har ansvar for en rekke velferdstjenester til sine innbyggere. Innen helse og omsorg, primærhelsetjeneste og sosialtjeneste skal det ytes lovpålagte tjenester og gis en god og verdig omsorg. Innen barnehage og skole skal det ytes gode og oppdaterte opplæringstilbud. Forventningene til kommunal tjenesteyting oppleves som økende i tråd med den økende velferdsutviklingen i samfunnet. Det forventes gode og tilrettelagte helse- og omsorgstjenester «overalt» og til enhver tid, forventninger som kan være vanskelig å møte fullt ut. I skolen stilles både lokalt og sentralt stadig større krav til kvalitet og resultat.

Samtidig må kommunens tjenestetilbud til enhver tid tilpasse seg innbyggertallet og befolkningssammensetningen. Kommunens økonomi påvirkes av sammensetningen av innbyggere og bosetningsmønster. Sammensetningen av innbyggerne påvirker inntektene ved at rammetilskudd regnes ut etter antall innbyggere i forskjellige aldersgrupper. SSBs befolkningsprognose anslår en endring fra 1 791 innbyggere i 2019 til 1 594 i 2040 etter hovedalternativet. Antall personer i yrkesaktiv alder 20-66 år per 80 åring endrer seg fra 7,6 i 2019 til 5,6 i 2025 og 2,9 i 2040. Landsgjennomsnittet er 14,5, 12,3 og 7,2.

Vurderinger fra Fylkesmannens kommunebilder er vektlagt i planbehovene videre.

KØB2040

I arbeidet med økonomiplanen for 2020-2023 og KOSTRA-analysen 2019 fremmet rådmannen et forslag til modell for økonomisk bærekraft. Modellen kalles kommunal økonomisk bærekraft (KØB) og skal sikre langsiktighet i økonomistyringen. Prosjektet KØB2040 har et tidsperspektiv fram mot 2040 og skal gi handlefrihet og robusthet med målsetting om å:

- skape en forankring til langsiktig tenkning, utvikling og innovasjon som samsvarer med de fremtidsprognoser og utfordringsbilde som kommunen kan presentere frem mot 2040.
- skape bevisst- og ansvarsgjøring hos ansatte, tillitsvalgte og politikere slik at langsiktig bærekraft er forankringen for alle valg som tas.
- fasilitere samspillet mellom løpende prosesser med kortsiktig tidsperspektiv, eksempelvis økonomiplan med årlig rullering av en fireårsperiode, og det langsiktige utviklings- og innovasjonsarbeidet som skjer frem mot 2040.

Gjennom arbeidet med KØB2040 vil strategier og tiltak på tjenesteområdene endres, som kan medføre behov for endring av strategier og temaplaner, blant annet helse- og omsorgsplanen og oppvekstplanen.

4.7.3 Myndighetsutøver

Kommunen har plikter og rettigheter som myndighetsutøver, og tildeler også rettigheter til innbyggerne. Blant annet innen helse/sosial og plan/bygningslovgivingen er kommunen aktiv myndighetsutøver.

Innbyggerne skal få sine rettigheter seriøst behandlet, og rettssikkerhet skal være til stede. Dette fordrer at myndighetsutøvelse gjennomføres med kompetent saksforberedelse og forutsigbarhet. Det er en sentral balansegang mellom rollen som myndighetsutøver/forvalter og rollen som tilrettelegger og samfunnsutvikler.

4.7.4 Samfunnsutvikler

Kommunen skal bidra til å utvikle gode lokalsamfunn for innbyggerne. Kommunen har et bredt utviklingsansvar som skal ivaretas gjennom kommuneplanprosessen og gjennom samarbeid med en rekke aktører. Samarbeid om planlegging og næringsutvikling er som for de fleste kommuner en viktig strategi for å påvirke samfunnsutviklingen, og benytte gode verktøy og kompetansenettverk blir viktig også videre.

Gjennom tiltak som bl.a. prosjektet og samhandlingsplattformen «Opplev Rendalen» og «Frivilligsentralen» utvikles samarbeidet mellom kommunen, næringslivet, lag og foreninger, frivilligheten og den enkelte innbygger for å bygge tillitt og godt omdømme.

4.7.5 Arbeidsgiver

Kommunen har et betydelig antall ansatte utfra kommunens størrelse, innen alle nivå fra små delstillinger til spesialiserte fagstillinger. Viktigste utfordringer som arbeidsgiver er å ha klare og tydelige mål og visjoner, ha en god bedriftskultur og utvikle samholdet i organisasjonen for å bygge opp under helhetsforståelsen.

Å rekruttere og beholde nøkkelpersonell og fagpersoner framheves, og dette er frontet gjennom arbeidsgiverpolitikken til kommunen. Den skal legge til rette for samspillet mellom medarbeidere, innbyggere, brukere og andre samarbeidspartnere, og gjøre kommunen i stand til å ivareta sine oppgaver som samfunnsutvikler. Rendalen kommune skal ha brukeren i sentrum. Holdningene og verdiene som den ansatte legger for dagen har mye å si for brukerens oppfatning av kommunen fordi synet på kommunen, våre tjenester og kvaliteten på tjenestene dannes i møte mellom brukeren og den ansatte.

Virksomhetene har i dag god kompetanse på sine ansatte og en god kombinasjon av formal- og realkompetanse. Med den høye gjennomsnittsalderen på de ansatte må vi forvente at Rendalen kommune kan få en utfordring med å skaffe tilstrekkelig arbeidskraft og riktig kompetanse i årene som kommer. Kommunen satser derfor på kompetanseutvikling og rekrutteringstiltak for ansatte i organisasjonen. Arbeidsgiverpolitikken revideres i perioden.

4.8 Langsiktig arealbruk

Målt i areal er Rendalen Sør-Norges nest størst kommune, men vi bor kun 0,6 innbyggere per kvadratkilometer. Befolkningen er bosatt i dalførene i tettsteder, grender og spredtbygde strøk. Kommunen har flere boligfelt i tettstedene, i Øvre Rendal, på Holmegga, Otnes og Åkrestrømmen.

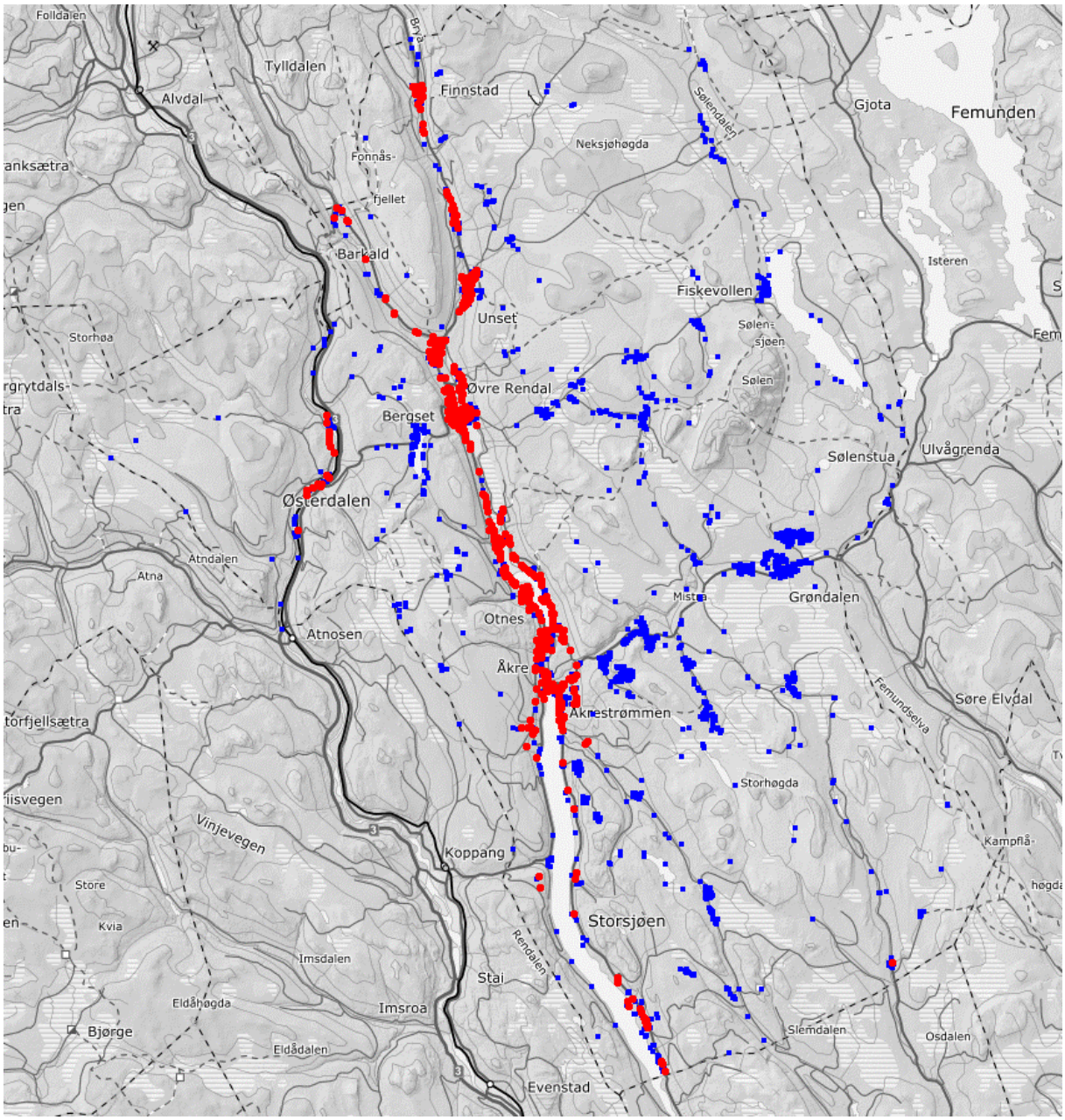

Figur 7 Bosetting (rødt) og fritidsboliger (blått) i Rendalen kommune.

Det er 2493 hytter og fritidsboliger i kommunen. Fritidseiendommene ligger både i etablerte hyttefelt, som omdisponerte boliger i dalførene og spredt ellers i kommunen. Hovedvekten av hyttene ligger i hytteområdene langs Engerdalsveien, med Renåfjellet som det største. Det er mange ledige tomter både i eksisterende reguleringsplaner og som nye uregulerte byggeområder i arealdelen. Legger man sammen regulerte tomter med planlagte nye hyttefelt i arealdelen er det åpnet for omtrent 1700 hyttetomter. De siste ti årene er det i snitt igangsatt bygging av 10 fritidsboliger per år. Til sammenligning ble det igangsatt bygging av 28 fritidsboliger per år i forrige tiårsperiode.

Litt over halvparten av hyttene ligger i hyttefelt, de fleste i regulerte felt. En firedel av hyttene ligger i landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift (LNFR) i kommuneplanens arealdel, der det ikke

tillattes ny eller utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse. Gjennom revideringen av arealdelen skal man vurdere hyttene som ligger i LNFR-områder der det ikke tillates utvidelse av bebyggelsen i dag.

Dalførene, spesielt hoveddalføret langs Rena og Unsetåa, er preget av jordbruk. Ellers preges Rendalen av store skog- og fjellområder med myrer, vann og vassdrag. Spredt utover dette landskapet finner vi nærmere 100 større og mindre setervoller, men de fleste brukes i dag i hovedsak som fritidsboliger. Forvaltningen av setermiljøene kan derfor være en utfordring når man prøver å balansere hensynet til kulturlandskapet opp mot nye behov og ønsker for bruk. Vi ser også en økende bruk av seterbygningene i tilleggsnæringer til landbruket, såkalt Landbruk Pluss-næring. Det er positivt at dette bidrar til å bevare bygningsmassen, men krever at man er bevisst på å ivareta kulturminneverdiene i setermiljøene. Dette vil bli tema i revideringen av kommuneplanens arealdel.

Næringsvirksomhet utover landbruk ligger hovedsakelig i tilknytning til tettstedene, først og fremst i Åkrestrømmen, Otnes, Bergset, Elvål og Hanestad.

4.9 Miljøutfordringer

4.9.1 Energi og klima

Nasjonale forventninger til planlegging 2019-2023 forutsetter at alle kommuner legger vekt på reduksjon i klimagassutslipp og planlegger for et klima i endring. Regjeringen har satt mål om å redusere klimautslippene med minst 45 % innen 2030 sammenlignet med 2005-nivå. I Norge har utslippene gått ned med 9,2 % fra 2005 til 2019. I Rendalen er det tall for klimagassutslipp tilbake til 2009 og fra 2009 til 2018 har utslippene gått ned med 4,2 %[13]. Innen 2050 har regjeringen mål om at Norge skal være et lavutslippssamfunn. Dette vil bli tema i revideringen av energi- og klimaplanen.

4.9.2 Naturverdier og kulturarv

Rendalen er en stor utmarkskommune med betydelige natur- og utmarksressurser. Omtrent 23 % av arealet er vernet gjennom landskapsvern og naturreservater med ulike verneformål. Naturen og kulturhistorien er viktig for kommunens identitet, lokal stolthet og bolyst, noe det er jobbet mye med i Veidemannskulturprosjektet. Jakt, fiske og friluftsliv er viktig både for innbyggere, hytteeiere og turister. I prosjektet Opplev Rendalen og utviklingen av Rendalstunet (Bullmuseet) bygger man videre på Veidemannskulturprosjektet. Målet er å styrke samarbeid, særpreg, synlighet og salgbarhet i Rendalen med basis i bærekraftighet.

Rendalen har både villrein i vest og rendalsren i øst. Det er viktig å ivareta beiteområdene og trekkveiene til reinen. Spesielt rendalsren er under press fra hyttebygging og økt ferdsel. Reinen er et viktig vurderingstema ved dispensasjons- og plansaker.

Det er et stort antall eldre kulturminner i kommunen i form av fangstgroper og -anlegg, kokegroper og spor etter bosetning i området flere tusen år tilbake i tid. Funnene vitner om stor aktivitet i tidligere tider. Fiskevollen, innlandets største og eldste fiskevær, nær 100 setervoller og Bullmuseet utgjør også viktige deler av kulturarven, som bidrar til lokal identitet og tilhørighet. En stor del av næringslivet, herunder landbruket, er basert på natur- og kulturressursene våre.

[13] Miljødirektoratet: Utslipp av klimagasser i kommuner

5 Vurdering av planbehovet

Hovedutfordringene er befolkningsutvikling, verdiskaping og nye arbeidsplasser, samt infrastruktur og kommunikasjon. Prioriteringene av planarbeidet må derfor gjøres ut ifra hvordan man best kan øke bosteds-, bedrifts- og besøksattraktiviteten. Attraktivitet skapes gjennom endringer – vi må vise vilje og evne til endring – forandre til det bedre. Da må vi tenke annerledes og arbeide smartere enn andre.

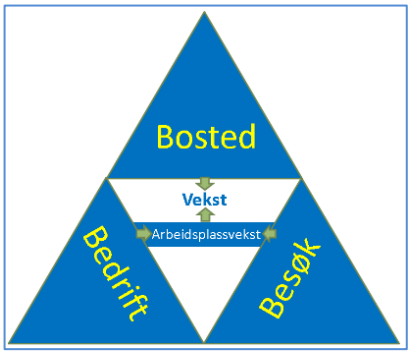

Figur 8 Attraktivitetspyramiden

Næringslivet, utbyggere og kommunen spiller en stor rolle i utviklingen av nye arbeidsplasser. Men boliger og arbeidsplasser er i seg selv ikke nok for å få folk til å flytte. Valg av bosted påvirkes også av stedskvaliteter som et raust og inkluderende samfunn, attraktive sentrum, gode fritidstilbud, levende kulturliv og gode kommunale tilbud innen skole og barnehage. Skal vi nå målene i kommuneplanen må utviklingsarbeidet framover skje i et nært samarbeid med næringsliv, frivillig sektor og ansatte i kommunen.

Arbeidet med KØB2040 vil legge føringer og gi innspill til kommunens planarbeid.

5.1 Kommuneplanens samfunnsdel

Sist kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2015 for perioden 2015-2027. Hovedmålene er at vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv og ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene, jf. FNs 17 bærekraftmål. Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlings-kulturen i Rendalssamfunnet, og vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer.

Handlingsplanen bygger på attraktivitetsmodellen. Det gjør det mulig å jobbe for økt attraktivitet i et langt perspektiv samtidig som tiltak kan byttes ut etter hvert de gjennomføres. Handlingsplanen skal rulleres hvert år, men en del av tiltakene, som stedlig kultur og identitet, samhandling og folkehelsearbeid, vil allikevel være naturlig å se på som et pågående arbeid over lang tid.

Rendalen kommune både ønsker og må jobbe videre med tiltakene fra handlingsplanen i neste periode. Alle målområdene har tiltak som er påbegynt eller gjennomført. De fleste tiltakene har en langsiktighet, og prosesser som går over tid. Retning og hovedmål er drøftet med det nye kommunestyret, som har gitt sin tilslutning til at samfunnsdelen står seg for neste planstrategi-periode. Det er ønske om at man heller prioriterer ressursene på gjennomføring og oppfølging av planer.

Det anses derfor ikke nødvendig å revidere kommunens langsiktige hovedmålsetting så lenge ikke ny kommunereform eller andre ytre faktorer gir store overordnede konsekvenser som gjør at Rendalen må endre den planlagte retningen for ønsket utvikling.

5.2 Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel ble sist vedtatt i 2014. Det er gitt en politisk bestilling på revidering av arealdelen og den får derfor prioritet 1. Tema for revideringen blir blant annet:

- nye grenser for spredt bebyggelse slik at det blir enklere å utnytte eksisterende hytteeiendommer.
- sikring mot naturfarer (flom, skred osv.).
- sikring av drikkevannskilder.
- oppfølging av kulturminneplanen og bevaring av setermiljøer.
- behovet for attraktive boliger og tilrettelagte næringsarealer.
- deltidsinnbyggeren og økt behov for infrastruktur (strøm, VA, vei) og ønske om å bosette seg på hytta.

5.3 Bostedsattraktivitet

For å øke bostedsattraktiviteten i Rendalen vil vi prioritere følgende planarbeid og temaer i perioden:

5.3.1 Kulturplan

Ved revidering av kulturplanen vil folkehelse og deltidsinnbyggeren være blant temaene i planen. Prosessen med Opplev Rendalen og Rendalstunet gir også innspill til kulturplanen.

5.3.2 Anleggsplan for idrett, friluftsliv og kulturbygg

Anleggsplanen danner grunnlag for vurdering av søknad om spillemidler og må revideres hvert fjerde år. Planen er viktig for folkehelse.

5.3.3 Oppvekstplan

Oppvekstplanen må revideres i perioden blant annet som følge av ny opplærings- og barnehagelov. Andre viktige temaer i planen blir blant annet kulturskole og voksenopplæring.

5.3.4 Helse- og omsorgsplan

Viktige temaer ved revidering av helse- og omsorgsplanen er blant annet folkehelse og deltidsinnbyggeren. Det skal utarbeides flere handlingsplaner som del av helse- og omsorgsplanen, blant annet om rus og psykiatri, habilitering og rehabilitering og demens.

5.3.5 Helseberedskapsplan

Planen skal bidra til å sikre forsvarlig håndtering ved akutte og ekstraordinære situasjoner som har eller kan få betydning for befolkningens helse og/eller helsevesenets funksjonsdyktighet. Vil omfatte delplaner for smittevern, pandemi og miljøretta helsevern.

5.3.6 Trafikksikkerhetsplan

Sist vedtatt i 2017 og skal revideres i perioden. Planen er viktig for å forebygge trafikkulykker og som grunnlag for innspill til forvaltning av riks- og fylkesveger.

5.4 Bedrifts- og besøksattraktivitet

For å øke bedrifts- og besøksattraktiviteten i Rendalen vil vi prioritere følgende planarbeid i perioden:

5.4.1 Strategisk næringsplan

Gjennom tiltak som bl.a. prosjektet og samhandlingsplattformen Opplev Rendalen og Frivilligsentralen utvikles samarbeidet mellom kommunen, næringslivet, lag og foreninger, frivilligheten og den enkelte innbygger for å bygge tillitt og godt omdømme. Dette vil det jobbes videre med i arbeidet med strategisk næringsplan.

Andre viktige temaer ved revideringen er blant annet strøm i hytteområder, mobildekning og bredbånd, deltidsinnbyggeren, Rendalslandbruket, bekjempelse av svart arbeid og næringslivets behov for utbedring av riks- og fylkesveier. Planen må legge til rette for et grønt skifte. Reiselivsstrategien vedtatt i 2011 skal innlemmes i næringsplanen.

Næringsutvikling bør ses i sammenheng med andre viktige kommunale innsatsområder som boligutvikling, inkludering, stedsutvikling og tilflytting mv, jf. Distriktssenterets anbefalinger. Det bør foretas en kartlegging av næringslivets behov og forventning.

5.4.2 Forvaltningsplan for Mefurua

Området inngår i et statlig sikra friluftsområde. Forvaltningsplanen skal utarbeides av kommuneskogen i samarbeid med Sølen verneområdestyre.

5.5 Kommunal tjenesteyting

5.5.1 Arbeidsgiverpolitikk

Samfunnsendringene og ny kommunelov gir grunnlag for revidering av «Arbeidsgiverpolitikk for Rendalen kommune».

5.5.2 Kompetanseplan

Kompetanseplanen skal revideres i forhold til kompetanse- og rekrutteringsutfordringene. Det er spesielt knyttet til at gjennomsnittsalderen på arbeidstakerne er økende og behovet for unge med høy utdanning er forventet å øke i tiden framover.

5.5.3 Beredskapsplan

Revideres med utgangspunkt i både tilbakemeldinger fra siste tilsyn, og med erfaringer fra korona-pandemien. Planen vil bygge på en oppdatert Helhetlig ROS for Rendalen kommune.

5.5.4 Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Vedtatt i 2019 med varighet til 2022, må derfor revideres i perioden.

5.5.5 Arkivplan

Er under arbeid og forventes vedtatt høsten 2020.

5.5.6 Digitaliseringsstrategi

Digitaliseringsstrategien blir en ny plan for kommunen på hvordan vi skal prioritere og best nyttiggjøre oss digitale verktøy. Digitalisering skal bidra til en mer effektiv offentlig sektor, mer verdiskaping i næringslivet og ikke minst en enklere hverdag for folk flest.

5.5.7 Hovedplan vei

Ny plan vedtatt mai 2020.

5.5.8 Hovedplan vann og avløp

Gjeldende plan er fra 1996 og det er stort behov for en ny plan for å få oversikt over vedlikeholds-behov som grunnlag for budsjettprioriteringer. Helse- og beredskapsmessige hensyn inn som tema.

5.5.9 Hovedplan kommunale bygg

Ny plan som skal gi en oversikt over kommunale bygg og vedlikeholdsbehov som grunnlag for budsjettprioriteringer.

5.6 Klima og miljø

5.6.1 Energi- og klimaplan

Gjeldende plan ble vedtatt i 2010 med varighet til 2020. Kommunene i Nord-Østerdal har gått sammen om å utarbeide energi- og klimaplaner. Oppstart er planlagt til 2020 med mål om vedtak innen 2022. Nasjonal transportplan og regional samferdselsplan gir viktige føringer og innspill til energi- og klimaplanen.

5.7 Koronapandemien og konsekvenser

Koronapandemien har medført ulike tiltak fram til nå, og vi har fått kjenne på noen av konsekvensene i samfunnet og en ny hverdag. Vi vet ikke verken hvor lang tid dette vil vare, hvor omfattende tiltak som kan bli nødvendig eller alle konsekvenser. Dersom det blir vesentlige endringer som en følge av Koronapandemien, vil det være nødvendig å vurdere en revidering av planstrategien.

5.8 Plansystem og hvordan arbeide med planoppgaver

5.8.1 Plansystem/planhierarki

Planhierarkiet i vedlegg viser planoversikt med både type planer og varighet. Denne er det ryddet betraktelig i ift. første versjon av planhierarkiet fra 2012/2013, men det er fortsatt behov for et enklere og ryddigere plansystem. Det er derfor satt søkelys på å tydeliggjøre nivåene, slik det også var målsetting om i forrige planstrategiperiode, samt å få et system med sterkere vekt på koblingen mellom samfunnsdel og økonomiplan. Plansystemet skal sette politikk i system, og deretter iverksettes gjennom ulike tiltak i økonomiplan og virksomhetsplaner.

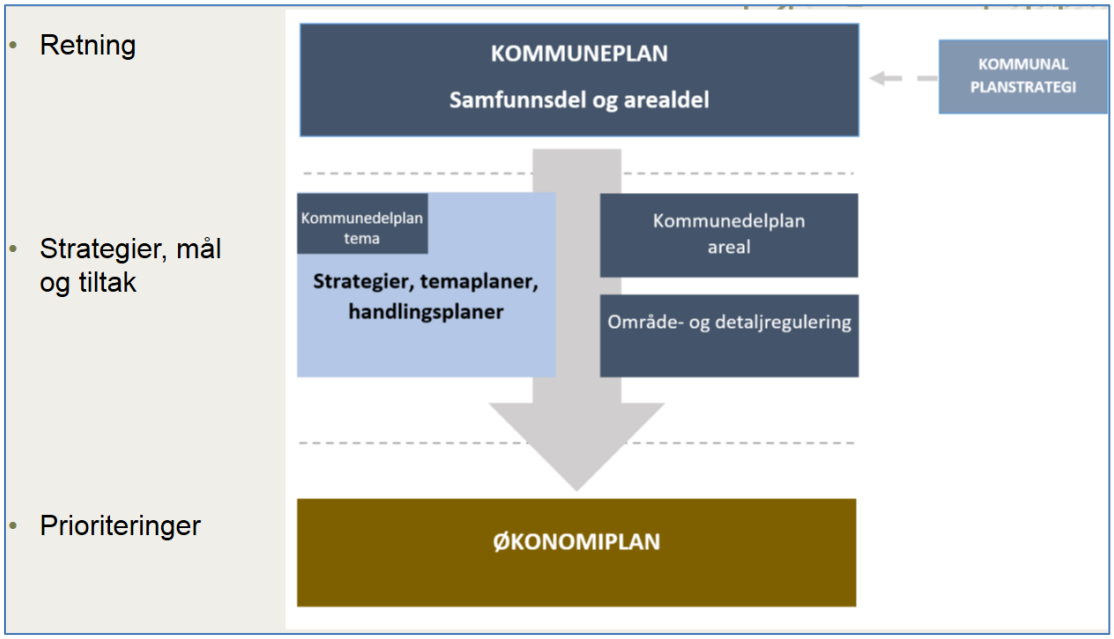

Figur 9 Sammenheng mellom strategi, temaplan og handlingsplaner med tiltak

5.8.2 Hvordan arbeide med planoppgaver

Flere av planene som skal utarbeides omfatter eller påvirker flere virksomheter, og også kommunens brukere av tjenestetilbudet. Denne typen planarbeid kan være både kompleks og omfattende, der en må finne ut mer om utfordringer og muligheter samt hvordan en kan jobbe fram mot målet. Arbeidet med slike planprosesser organiseres derfor som prosjektarbeid.

Det gis et mandat til planarbeidet fra rådmannen til prosjektleder (PL). Rådmannen kan være både eier, oppdragsgiver og prosjektansvarlig (PA), og skal etterspørre resultater og ha et nært forhold til oppfølgingen av prosjektet, enten alene eller gjennom en styringsgruppe for prosjektet.

Prosjektleder, eller rådmann, setter sammen en prosjektgruppe som består av relevante deltakere fra aktuelle fagområder som planen omfatter. Det skal være en tillitsvalgt med i prosjektgruppen. Prosjektleder skal lede prosessen i forhold til rammene som prosjekteier har satt.

Det skal utarbeides en prosjektplan for arbeidet, denne skal minimum inneholde organisering og framdriftsplan med milepæler og beslutningspunkt.

Det er viktig med involvering underveis i planprosessen, ikke bare gjennom høring av planforslaget. Aktuelle brukergrupper og/eller samarbeidsaktører inviteres med i dialogmøet, eller oppfordres til å holde Gjestebud, for å få innspill til planen.

Planer som er hjemlet i plan- og bygningsloven skal legges fram til politisk behandling i kommunens planutvalg, som er formannskapet. Formannskapet legger så planutkastet til høring. Høringsfrist er for de fleste planer seks uker. Høringsinstanser kan være nabokommuner, fylkesmannen, fylkeskommunen, andre fagrelaterte forvaltningsorgan, lag og foreninger. Planen skal også kunngjøres offentlig, minimum på kommunens hjemmeside, facebook-side og på servicekontoret/bibliotek.

Prosjektgruppen gjennomgår høringsinnspillene og vurderer de for innarbeiding/justering av planen, som så sendes kommunestyret for sluttbehandling og endelig vedtak.

Etter vedtak av planen bør det gjennomføres et oppfølgingsmøte hvor man legger en strategi for hvordan planen skal iverksettes.

6 Prioritering av planoppgaver

Tabellen viser hvilke planer som skal oppdateres og nye planer som skal utarbeides i perioden, organisert etter tema/virksomhetsområde. Hver plan er gitt en prioritering mellom 1 og 3, hvor 1 er høyeste prioritet. De grå feltene viser når det er planlagt at planen skal oppdateres/utarbeides.

Virksomhetsområde/plan	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2020	2021	2022	2023	2024
Felles/administrasjon									
Arbeidsgiverpolitikk	2017	2020	1						
Kompetanseplan	2019	2022	2						
Beredskapsplan	2017	2020	1						
Arkivplan	Ny	2020	1	*Påstartet*					
Digitaliseringsstrategi	Ny	2020	1						
IKT-strategi FARTT (interkommunal)	2017	2020	1						
Samfunn og næring									
Strategisk næringsplan	2013	2020	1						
Kultur, idrett og friluftsliv									
Kulturplan	2006	2021	1						
Veteranplan (interkommunal plan)	Ny	2020	1	*Påstartet*					
Anleggsplan for idrett, friluftsliv og kulturbygg	2018	2022	1						
Tekniske tjenester									
Trafikksikkerhetsplan	2017	2021	2						
Hovedplan vann og avløp	1996	2020	1	*Påstartet*					
Hovedplan kommunale bygg	Ny	2022	1						
Geodataplan for NØGIS (interkommunal plan)	2017	2020	1	*Påstartet*					
Natur og miljø									
Energi- og klimaplan	2010	2020	1						
Forvaltningsplan Mefurua	Ny	2020	1						
Oppvekst									
Oppvekstplan	2017	2020	1						

Virksomhetsområde/plan	Sist vedtatt	Oppstart	Prioritet	Merknad	2020	2021	2022	2023	2024
Felles/administrasjon									
Helse og omsorg									
Helseberedskapsplan	Ny	2019	1	*Påstartet*					
Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (interkommunal)	2019	2022	1						
Helse- og omsorgsplan	2016	2021	1						
Arealplaner									
Kommuneplanens arealdel	2014	2020	1						

Arbeidsgruppe for planstrategien har bestått av Mari Holien, Arne Hagetrø og Erin Sandberg